

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag til vedtagelse nr. V 15 af Troels Lund Poulsen (V), Jeppe Kofod (S), Søren Krarup (DF), Gitte Seeberg (KF), Niels Helveg Petersen (RV) og Jann Sjursen (KRF) (se side 1256) vedtages med 98 stemmer (V, S, DF, KF, RV og KRF) mod 1 (EL); 8 (SF) stemte hverken for eller imod.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

7) Forespørgsel nr. F 2:

Forespørgsel til udenrigsministeren:

»Vil regeringen redegøre for sin politik i forhold til Iran, idet der henvises til Folketingets vedtagelse af den 14. november 1996, hvor regeringen pålægges at »føre dialog med grupperinger, der arbejder for demokrati og respekt for menneskerettigheder i Iran«?

Af Anne Grete Holmsgaard (SF), Margrete Auker (SF), Aage Frandsen (SF) og Holger K. Nielsen (SF).

(Forespørgslen anmeldt 2/10 2002. Fremme af forespørgslen vedtaget 8/10 2002).

Begrundelse

Anne Grete Holmsgaard (SF):

Når SF har rejst denne forespørgsel, skyldes det, at udviklingen i Iran fortsat er præget af særdeles alvorlige krænkelse af menneskerettighederne. Samtidig har Danmark og EU besluttet, at man efter flere års pause igen vil indlede en dialog med Iran.

Vi er i SF ikke imod en kritisk dialog. Vi finder, at en kritisk dialog kan være et rigtigt middel til at fremme fremskridt i et land, her konkret Iran. Erfaringerne fra Kina viser i hvert fald, at det kan føre til fremskridt håndteret på den rette måde og med den tilstrækkelig positive indstilling fra det land, der krænker menneskerettighederne.

Hvis en dialog skal føre til forbedringer, er det imidlertid overordentlig vigtigt, at dialogen foregår på så klart et grundlag, at der ikke kan

herske tvivl om, at dialogen er betinget af, at der sker konkrete fremskridt i menneskerettighedssituationen i Iran. Det må samtidig være klart, at en fortsættelse af dialogen må være betinget af, at man rent faktisk kan konstatere fremskridt.

Kl. 11.45

Den situation, dialogen nu indledes under, er på mange måder særdeles kritisk. For det første kan vi gennem rapporter fra bl.a. Amnesty International og fra UNCT, Verdensorganisationen mod Tortur, men også fra pressen konstatere, at menneskerettighedssituationen er ganske forfærdelig, og, i hvert fald som vi oplever det, uden egentlige fremskridt.

Der er fortsat tale om massiv undertrykkelse af menneskerettighederne: fængslinger af kritikere, fængslinger af journalister, arrestationer og forhør af parlamentsmedlemmer, lukning af aviser, undertrykkelse af kvinder, manglende rettergang med almindelig fair behandling, grusomme og ofte offentlige henrettelser, herunder stening, anvendelse af tortur og af hemmelige fængsler.

For det andet står vi i en situation, hvor det her i foråret mislykkedes at få vedtaget den ellers årlige resolution i FN's Kommission for Menneskerettigheder, der kritiserer Iran, og i forbindelse hermed også en fortsættelse af overvågningen af menneskerettighederne i Iran.

Det signal, der hermed blev udsendt, kan naturligvis anvendes af styret i Iran i dets propaganda til at udlægge den nuværende situation som en, hvor den internationale kritik er på retræte og måske er ved at blive erstattet af dialog uden sideløbende kritik.

Ja, der er vel næppe nogen tvivl om, at Vognernes Råd, der jo er de egentlige magthavere i Iran, og andre reaktionære kræfter vil bruge denne situation til det yderste med denne udlægning.

For os at se er det derfor helt klart, at dialogen må følges med en sideløbende meget skarp kritik. Vi finder det endvidere vigtigt, at regeringen gør det klart, at dialogen vil indeholde en dialog både med demokratiske reformkræfter i Iran og med demokratiske reformkræfter uden for Iran, herunder demokratiske reformkræfter i NCRE.

Besvarelse

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Siden den islamiske revolution i 1979 har Iran på en række punkter givet anledning til interna-

tional bekymring. Navnlig menneskerettigheds-situationen, men også flere andre forhold som masseødelæggelsesvåben, terrorisme og Irans ageren i forhold til konflikten i Mellemøsten giver anledning til uro. Regeringen deler disse be-
 kyrringer til fulde.

På trods heraf er udgangspunktet for regerin-
 gens politik over for Iran i overensstemmelse
 med Folketingets dagsorden af 14. november
 1996, at samarbejde og dialog giver de bedste
 muligheder for påvirkning. Gennem dialog kan
 vi forhåbentlig bidrage til at åbne det iranske
 samfund og styrke reformbestrebelse i Iran.
 Modsat vil isolation og marginalisering indebæ-
 re en risiko for at styrke de fundamentalistiske
 og undertrykkende kredses greb om magten
 med alvorlige konsekvenser for det iranske folk
 til følge såvel på menneskerettighedsområdet
 som på det økonomiske og sociale område.

Det kan Irans befolkning selvfølgelig ikke
 være tjent med. Regeringen søger derfor at en-
 gagere de iranske myndigheder og civilsamfun-
 det og ikke mindst det iranske parlament i kon-
 struktiv politisk dialog. Der er på dette punkt
 fuld overensstemmelse mellem Danmarks og
 EU's linje.

Folketinget drøftede sidst Iran i 1996, i dag
 for nøjagtig 6 år siden. Og der er jo sket en del
 trods alt i Iran siden da. Først og fremmest blev
 Mohammed Khatami valgt i maj 1997 som præ-
 sident med overvældende flertal på et reform-
 program, der indebar etablering af politiske par-
 tier, indførelse af retsstatsprincipper og en so-
 cialt orienteret økonomisk politik.

Befolkningens udbredte ønske om reformer
 blev igen bekræftet i februar 2000, da reformflø-
 jen opnåede flertal i parlamentet med en tilslut-
 ning på 70 pct. Khatami blev genvalgt i juni 2001
 med 78 pct. af stemmerne.

Imidlertid er såvel Khatamis som parlamen-
 tets forsøg på at omsætte reformtankerne til
 konkret lovgivning desværre gang på gang
 strandet på modstand fra de konservative kræf-
 ter i præsteskabet – ja, de er ikke konservative:
 de reaktionære kræfter i præsteskabet, der uden
 folkeligt mandat dominerer formynderrådet og
 domstolene. Formynderrådet har således reel
 vetoret over for vedtagelser i det iranske parla-
 ment.

Kl. 11.50

Der tegner sig et billede af fortsatte magtkam-
 pe og stridigheder mellem reformfløjen og det
 reaktionære præsteskab. Det har ved flere lejlig-
 heder fået præsident Khatami til at true med at

forlade sin post, senest har han med en række
 lovforslag søgt at styrke sine beføjelser i forhold
 til formynderrådet og domstolene, men det er
 endnu uvist, om denne lovpakke får nogen gang
 på jorden. Men han ser da ud til at stå temmelig
 fast på den.

Der er ingen tvivl om, at præsident Khatami
 og hans regering ønsker at gennemføre refor-
 mer. Men de ønsker helt sikkert ingen ny revolu-
 tion. Udviklingen skal også efter de folkevalgte
 ledes opfattelse foregå inden for de rammer,
 som den islamiske revolution i 1979 afstak.

Omvendt er præsidenten efter 5 år ved mag-
 ten under stigende pres fra befolkningen for at
 levere varen fuldt ud. Det gælder både på det
 politiske og det økonomiske område, hvor en
 række lovændringer gerne skulle manifestere
 sig i økonomisk vækst, skabelse af arbejdsplad-
 ser og andre reformtiltag.

De økonomiske reformer er nødvendige for
 at hindre social uro i et land med en stor befol-
 ningstilvækst og en stor andel af relativt velud-
 dannede unge, som har mere end vanskeligt ved
 at finde arbejde.

Det er samtidig klart, at præsteskabet efter
 tab af såvel præsidentposten som af parlaments-
 flertallet ser de politiske reformforsøg som en
 trussel. Reformprocessen opfattes af dem som et
 direkte anslag mod deres kontrol over samfun-
 dets udvikling og deres egne økonomiske inter-
 esser, bl.a. repræsenteret ved de store og stærkt
 uigennemsigtige fonde, der styrer en betydelig
 del af den økonomiske aktivitet. Dele af præste-
 skabet vil derfor gøre alt for at lægge sten i vejen
 for den videre udvikling af reformprocessen.

Selv om der kan spores positive tendenser, er
 menneskerettighedssituationen samlet set fort-
 sat stærkt utilfredsstillende. Lad mig først trods
 alt starte med positivsiden. På den positive side
 kan nævnes sikring af en række rettigheder for
 religiøse mindretal og for kvinder. I dag udgør
 kvinderne eksempelvis omkring halvdelen af de
 studerende ved landets universiteter. Under den
 værste periode blev de jo smidt ud af universite-
 terne. Nu udgør de altså halvdelen af de stude-
 rende på universiteterne.

Den iranske regerings nylige invitation til
 FN's højkommissær for menneskerettigheder
 om at udsende tematiske rapportører til landet
 hører også til på positivsiden.

Der er også håb om, at en bebudet reform af
 det juridiske system vil medføre forbedringer på
 retsområdet.

Endelig er der på trods af lukninger af mange aviser og tidsskrifter og på trods af forfølgelse af reformvenlige journalister og redaktører trods alt i dag i Iran et stort udbud på medieområdet og efter forholdene en ganske åben offentlig debat.

Men der er jo altså også en temmelig stor kritisk side med en bred vifte af krænkelser. Inden for retssystemet respekteres de anklagedes rettigheder ikke konsekvent. Den anklagede har ikke ret til en forsvarer, og anklager- og dommerfunktion holdes ikke adskilt. Der eksekveres stadig et stort antal dødsdomme, ofte offentligt og uden internationalt anerkendte retningslinjer for rettergangen. Dog synes antallet af henrettelser at være faldet i 2002 i forhold til 2001, men er jo selvfølgelig alt for stort.

Der anvendes fortsat tortur og inhumane straffemetoder som f.eks. piskning, stening og amputation. Kvinder udsættes stadig for forskellige former for diskrimination og undertrykkelse. Der er alvorlige begrænsninger i ytrings-, presse- og forsamlingsfriheden samt jævnligt rapporter om overgreb mod journalister trods den åbne debat.

Såvel bilateralt som i EU-regi har der imidlertid på det seneste åbnet sig nye muligheder for at engagere den iranske regering i et forpligtende politisk samarbejde, og det er de muligheder, vi har grebet.

Lad mig derfor fremhæve iværksættelsen af tre instrumenter, der sigter på at skabe dynamik i det politiske forhold og forbedre menneskerettighedssituationen for det iranske folk.

For det første besluttede EU's Ministerråd i juni at indlede forhandlinger om en handels- og samarbejdsaftale mellem EU og Iran. Men det stod jo ikke alene, for samtidig blev det ikke mindst på den danske regerings foranledning besluttet, at der til aftalen skulle knyttes bestemmelser om politisk dialog om en række emner, som bekymrer EU. Ja, det var faktisk den danske regerings forudsætning for at acceptere en handels- og samarbejdsaftale, at der dertil blev knyttet en politisk dialog, som var forpligtende.

Kl. 11.55

Den dialog skal dreje sig om menneskerettigheder, ikkespredning af masseødelæggelsesvåben, Irans rolle i terrorbekæmpelse og Irans rolle i konflikten i Mellemøsten. Ministerrådet understregede, at der skulle ske en parallel udvikling i det kommercielle og politiske samarbejde med Iran. Dette var vores forudsætning for at gå ind i

en handels- og samarbejdsaftale. Det krav fik vi opfyldt, og derfor er vi gået ind for det.

Fremskridt vedrørende de politiske spørgsmål er med andre ord en forudsætning for yderligere uddybning af de kommercielle relationer. Det er to spor, der skal være parallelle.

Kommercielle hensyn får dermed ikke forrang for politiske fremskridt; de sidestilles altså. Såvel på det politiske som på det kommercielle område forventes det, at forhandlingerne indledes i december dette år.

For det andet er der under det danske formandskab i EU gjort et stort stykke arbejde for at etablere en egentlig menneskerettighedsdialog mellem EU og Iran. I oktober besluttede EU's Ministerråd at indlede en menneskerettighedsdialog med Iran med sigte på at opnå konkrete forbedringer i situationen.

Det første møde, som vil omfatte embedsmænd, menneskerettighedsekspertter og ngo'er fra begge sider, vil blive holdt inden afslutningen af det danske formandskab. Det er regeringens håb, at dialogen vil være en effektiv kanal til at presse på for konkrete fremskridt.

Det er samtidig klart, at vi ikke bare kan have en dialog for dialogens skyld. Ser vi ikke rimeligt hurtigt resultater, vil sagen blive taget op til fornyet vurdering i EU.

Det tredje instrument, som jeg nævnte, og som jeg her skal præcisere, er den bilaterale danske menneskerettighedsdialog med Iran, som blev aftalt tilbage i år 2000 og indledt sidste år. Som led heri blev der i oktober i år afholdt et dansk-iransk menneskerettighedsseminar i Teheran.

På trods af det danske formandskabs anbefaling herom kunne der desværre ikke opnås enighed i EU-kredsen om at fremlægge et resolutionsforslag om menneskerettighedssituationen i Iran på dette års generalforsamling, fordi mange af vores partnere fandt, at menneskerettighedsdialogen med Iran nu skulle have en chance for at vise resultater, før man fordømte den, man talte med.

Spørgsmålet om en resolution bliver altså aktuelt igen ved samlingen i FN's Menneskerettighedskomité til foråret, og det er regeringens holdning, at hvis der ikke op til komiteens samling har kunnet spores konkret vilje til forbedring fra iransk side, bør man fra EU's side atter søge at få skabt et flertal for en resolution om menneskerettighedssituationen i Iran.

Ud over udviklingen af disse nye initiativer har såvel Danmark som EU sideløbende haft po-

litisk dialog og kontakter på mange niveauer med Iran. For så vidt angår dialogen med iranske eksilgrupper, er det efter regeringens opfattelse umiddelbart konstaterbart, at det er svært at få øje på grupper, der har tilstrækkelig legitimitet til, at man kan sige, at kontakten giver megen mening, når der nu er reformkræfter i gang inde i Iran.

I maj 2002 blev organisationen Muhajedin-e Khalq, MKO, opført på EU's terrorliste. MKO fremstiller sig selv som et demokratisk parti, men det er den eneste organisation, der har gennemført egentlige terrorangreb i Iran, og det er hovedsagelig gået ud over iranske politiske personligheder og institutioner med tilknytning til styret.

MKO er det største medlem af den mest betydelige paraplyorganisation for iranske oppositionsgrupper i eksil, National Council of Resistance of Iran, NCRI, og der er et vist personsammenfald i lederskabet af MKO og NCRI. Men NCRI er ikke på terrorlisten og rummer givetvis udmærkede og helhjertede demokrater, man kan have dialog med.

De øvrige grupperinger er stærkt splittede, gennemgående ganske små, og synes for de flestes vedkommende at koncentrere sig om oplysnings- og propagandavirksomhed. Det er den almindelige vurdering også i EU-kredse, at disse organisationer ingen eller næsten ingen rolle spiller for den politiske meningsdannelse og beslutningsproces i Iran, og at deres folkelige opbakning i Iran er stærkt begrænset.

De udgør dermed ikke et realistisk alternativ til reformkræfterne i landet. Men i 1996 var NCRI det eneste alternativ til præstestyret, og det er jo nu opstået med 78 pct. af befolkningen bag sig siden 1996.

Regeringen ser derfor et større perspektiv i at pleje og udvikle kontakter med repræsentanter i Iran for reformpartierne, med reformorienterede journalister, ngo'er, andre meningsdannere, med den relevante opposition til de folkevalgte og med civilsamfundet og uddannelsesinstitutionerne.

Kl. 12.00

Disse grupper og grupperinger er engageret i at bringe reformprocessen videre og vil være vigtige medspillere i den fremtidige udvikling af det iranske samfund i demokratisk retning, og de har altså genklang hos over 70 pct. af befolkningen.

Det er sammenfattende regeringens klare overbevisning, at udbygning af såvel politiske

som økonomiske og kulturelle relationer kan være med til at åbne det iranske samfund og med tiden bidrage til en mere demokratisk samfundsudvikling og en fælles opfattelse af de grundlæggende menneskerettigheder.

Vi tilbyder nu Iran en historisk chance for at leve op til internationalt accepterede normer. Nu er det så Iran, der skal levere varen, og vi holder øje med, at de gør det.

Formanden:

Jeg skal her udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.00.

Mødet udsat kl. 12.01

Mødet genoptaget kl. 13.00

Første næstformand (Svend Auken):

Den første taler er ordføreren for forespørgerne, fru Anne Grete Holmsgaard.

Forhandling

Anne Grete Holmsgaard (SF):

Jeg vil gerne sige tak til udenrigsministeren for besvarelsen af forespørgslen.

Så vidt jeg kunne lytte mig til, er vi langt hen ad vejen enige om, hvordan den påbegyndte kritiske dialog med Iran bør håndteres. Som jeg sagde i min begrundelse, er vi i SF også af den opfattelse, at en dialog kan være et middel til at styrke reformkræfterne og til at undgå, at disse isoleres helt, hvilket der bestemt er en fare for.

Jeg tror for så vidt, at udenrigsministeren har ret i, at Khatami ønsker reformer og ikke kun taler om dem. Spørgsmålet er imidlertid, om han er stærk nok, og om han ønsker det stærkt nok til at få disse igennem.

Som det bl.a. fremgår af Politiken i dag, men også af andre medier, er magtkampen internt i Iran ved at spidse til. Der er på den ene side en tiltagende utilfredshed med, at det håb, der blev tændt gennem valgene i 1997, i 2000 og 2001, endnu ikke rigtig har ført til resultater, og på den anden side er der Khamenei, som åbenlyst truer med at sætte – i citationstegn – folkets kræfter ind, hvilket man vel bedst kan oversætte til et spørgsmål om religiøs terror.

Vi kan godt se tegnene på fremskridt, som udenrigsministeren pegede på, herunder bl.a., at der er kommet et større medieudbud, og at der på nogle områder er sket en vis formel sikring af bl.a. kvinders og religiøse mindretals rettigheder.

Men samtidig er det sådan, at situationen også er præget af, at der jævnligt lukkes aviser, journalister fængsles, parlamentsmedlemmer fængsles og forhøres, kritikere og også advokater fængsles og køres gennem retssager, der er totalt udemokratiske og uden nogen som helst rettigheder, de dømmes, sagerne går om igen, en række af dem holdes fængslet i de såkaldte hemmelige fængsler, der er, så vidt jeg husker, fem af dem, og så er der henrettelserne, hvoraf frygtelig mange er offentlige.

Udenrigsministeren sagde i sin besvarelse, at der var tegn på, at antallet af henrettelser er faldende fra 2001 til 2002. Nu har vi jo af gode grunde endnu ikke Amnesty Internationals opgørelse for 2002, men den for 2001 sagde, at der mindst havde været tale om 139 henrettelser. Nogle af de tal, der cirkulerer i øjeblikket, herunder det, der nævnes i Politiken i dag, taler om, at der har været 340 henrettelser alene i det første halve år i 2002. Hvis de tal er korrekte, må vi jo desværre sige, at det simpelt hen går den gale vej.

Jeg vil også godt takke ministeren for, at han understregede, at Danmark havde været meget aktiv med at sige, at forhandlingerne om en handels- og samarbejdsaftale helt klart var under forudsætning af, at der sker fremskridt i menneskerettssituationen, også at han sagde, at hvis der ikke rimelig hurtigt sker noget, vil man her til foråret gå meget aktivt i gang, også i forhold til FN's Menneskerettighedskommission.

Jeg kunne dog godt tænke mig en præcisering af det, for jeg mener, det er vigtigt, at man kører det her virkelig parallelt og sideløbende. Jeg mener, at man bør have en resolution til foråret. Den kan jo så afspejle, om der er sket fremskridt eller ej.

Endelig vil jeg meget gerne have en uddybning af det, ministeren sagde til sidst om dialogen med demokratiske reformkræfter uden for Iran. Her sagde ministeren, at der er et problem, fordi man må sige, at MKO er på terrorlisten, og det er jo korrekt, og at de andre organisationer under NCRI er for svagt forankrede, har for svag legitimitet internt i Iran til, at man rigtig har villet gå videre med en dialog med dem.

Vi finder det meget vigtigt, at den dialog ikke standser. Det kan godt være, at de demokratiske kræfter i NCRI ikke talmæssig er de fleste, men ikke desto mindre ville jeg blive meget glad, hvis ministeren ville gå herop og sige, at man selvfølgelig også vil føre en dialog med disse kræfter. Selv om de måske ikke er så stærke, finder vi, at det er meget, meget vigtigt at fastholde denne dialog og ikke standse den, så man også har andres syn på sagen.

Med dette vil jeg gerne på vegne af SF og Enhedslisten fremsætte følgende:

Forslag til vedtagelse

»Folketinget konstaterer, at menneskerettighedssituationen i Iran fortsat giver anledning til dyb bekymring, og Folketinget udtrykker sin skarpe fordømmelse af undertrykkelsen af ytringsfriheden, undertrykkelse af kvinder, anvendelse af hængninger, steninger m.v. samt anvendelse af tortur.

Folketinget opfordrer på denne baggrund regeringen til

- at understrege over for den iranske regering, at en fortsættelse af dialogen – såvel den bilaterale mellem Iran og Danmark som den bilaterale mellem EU og Iran – forudsætter konkrete fremskridt i menneskerettighedssituationen i Iran,
- at fastholde kritikken af Iran gennem internationale resolutioner og arbejde for, at menneskerettighedssituationen monitoreres systematisk, herunder af FN,
- at føre dialog med såvel demokratiske reformkræfter i Iran som demokratiske reformkræfter uden for Iran, herunder demokratiske kræfter i NCRI og
- at sikre, at udviklingen i de økonomiske forbindelser mellem Danmark og Iran og mellem EU og Iran betinges af, at der sker fremskridt i menneskerettighedssituationen i Iran samt i det politiske arbejde med ikkespredning af masseødelæggelsesvåben, terrorisme og konflikten i Mellemøsten.«

(Forslag til vedtagelse nr. V 16).

Første næstformand (Svend Auken):

Der er nu fremsat følgende forslag til vedtagelse: (*Se foran*). Dette forslag indgår herefter i forhandlingen.

Troels Lund Poulsen (V):

Siden det shiamuslimske præstestyre tog magten i Iran i 1979, har vi stået over for et regime, der med alle midler har villet fremme sin fundamentalistiske udgave af islam, og som på en lang række punkter ikke har vist viljen til at overholde det internationale samfunds spille-regler.

Vesten var og er til stadighed i det iranske regimes optik den store satan, og styret har siden sin tiltrædelse set det som sin opgave at befri den arabiske verden fra den vestlige påvirkning og kultur.

Der er al mulig grund til på det skarpeste at fordømme en lang række af de forhold, der er virkelighed i dagens Iran. Den seneste Amnesty International-rapport om menneskerettighedssituationen beretter om politisk motiverede arrestationer af dissidenter, menneskerettighedsforkæmpere og journalister, om uofficielle tilbageholdelsescentre, hvor tilståelser fremtvinges ved anvendelse af tortur, om fravær af uafhængige domstole, om politiske skueprocesser og lukkede retssager. Alt sammen ting, der ikke lægger op til de internationale standarder for retfærdig rettergang. Og der berettes ikke mindst om bestialske straffe såsom stening, afhugning af lemmer og hængning.

Kl. 13.10

Vi har jo hver især en pligt til at stå vagt om de grundlæggende menneskerettigheder. Menneskerettigheder gælder for ethvert menneske alene i kraft af, at man er menneske. Menneskerettigheder gælder uanset race, køn eller etnisk oprindelse. Vi må aldrig gå på kompromis med tyranniske magthavere, der prøver at undertrykke ytringsfriheden eller menneskerettighederne. Tyranner skal mødes med en klar holdning om, at frihedsrettigheder er universelle, og at de skal respekteres.

Hvad angår dagens forespørgsel om den dialog, som det i 1996 blev vedtaget af Folketinget at føre med grupperinger, der arbejder for demokrati og respekt for menneskerettigheder i Iran, vil jeg gerne sige følgende: Siden vedtagelsen i 1996 er der sket fremskridt i Iran. Så sent som ved valget i februar 2000 sendte den iranske befolkning et klart signal til præsteskrabet med støtte til reformkræfterne i det iranske parlament.

Men det er en vanskelig proces for præsident Khatami at få gennemført sine politiske ideer. Derfor er det også en klar og en rigtig strategi,

som regeringen har valgt i dette spørgsmål, nemlig at føre en kontinuerlig dialog gennem EU, sådan som udenrigsministeren i dag har redegjort så klart for. For Venstre er det den vej, vi skal fortsætte ad. Og sådan som den politiske situation er i Iran i dag, giver det også bedst mening at udbygge den dialog, der er i gang gennem EU.

Jeg må også sige, at jeg med tilfredshed har noteret mig, at udenrigsministeren er opmærksom på problematikken og villig til at tage dialogen med Iran op til fornyet vurdering i EU-kredsen, såfremt dialogen ikke fører til fremskridt i forhold til de forhold, der er i Iran. Iran har nu muligheden for at vise det internationale samfund, at man ønsker at arbejde for fremskridt til gavn for den iranske befolkning og de idealer om frihed og menneskerettigheder, det internationale samfund bygger på.

Med de bemærkninger vil jeg gerne på vegne af Venstre, Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Det Konservative Folkeparti, Det Radikale Venstre og Kristeligt Folkeparti fremsætte følgende:

Forslag til vedtagelse

»Folketinget konstaterer, at menneskerettighedssituationen i Iran, trods den af præsident Khatami igangsatte reformproces i landet, fortsat giver anledning til dyb bekymring.

Folketinget udtrykker sin skarpe afstandtagen fra Irans brug af umenneskelige straffeformer, herunder brug af stening.

Folketinget opfordrer på denne baggrund regeringen til

- over for den iranske regering at understrege, at en fortsat udvikling såvel bilateralt som mellem EU og Iran forudsætter fremskridt i reformprocessen, herunder forbedring af menneskerettighedssituationen,
- at arbejde for konkrete resultater af de menneskerettighedsdialoger, der er etableret såvel bilateralt som mellem EU og Iran,
- at sikre, at udviklingen i de økonomiske forbindelser mellem EU og Iran sker parallelt med fremskridt i det politiske samarbejde med Iran på områder som ikkespredning af masseødelæggelsesvåben, terrorisme, konflikten i Mellemøsten og menneskerettigheder, og
- at styrke reformprocessen i Iran gennem dialog og kontakter med repræsentanter for re-

formfløjene og relevante repræsentanter fra oppositionen.«

(Forslag til vedtagelse nr. V 17).

Første næstformand (Svend Auken):

Der er nu fremsat følgende forslag til vedtagelse: (*Se nedenfor*). Også dette forslag indgår herfter i forhandlingen.

Jeppe Kofod (S):

Først vil jeg gerne takke SF for initiativet til denne forespørgsel om regeringens politik i forhold til Iran.

Iran er jo, om noget land i verden, skyldig i grove krænkelse af menneskerettigheder og helt basale demokratiske frihedsrettigheder. Iran er et regime, der gentagne gange beskyldes for forbindelse med og sponsoring af international terrorisme og ulovlige programmer for masseødelæggelsesvåben.

Kl. 13.15

På trods af at præsident Khatami ved såkaldt reformvenlige kræfter kom til magten ved valget i 1997 og genvalgte i 2001, er den menneskeretlige og demokratiske tradition i landet katastrofal.

Den reelle magt i Iran ligger som bekendt fortsat hos Ayatollah Khomeini og de konservative – undskyld – religiøse reformmodstandere. Landet styres reelt af en fundamentalistisk sharialovgivning.

Ifølge bl.a. Amnesty International er der daglig voldsomme overtrædelser af menneskerettighederne, f.eks. fra piskeslag for selv små forseelser til egentlig stening af utro kvinder. Alene de første 9 måneder af 2002 er ifølge menneskerettighedsorganisationer 182 mennesker blevet henrettet uden retfærdig rettergang.

Det er derfor meget svært at se, at Khatamis såkaldte reformvenlige kræfter overhovedet har haft nogen betydning i landet, og derfor har vi også set tusinder af iranske studenter på gaderne i Teheran og andre steder demonstrere mod både Khatami og selvfølgelig mod den åndelige leder Khomeini og hans styre.

Derfor er det jo også med nogen bekymring, at vi som Socialdemokrater konstaterer, at den danske regering og EU i stigende grad alene sætter på dialogen med de såkaldte reformvenlige kræfter og derfor skrinlægger dialogen med andre dele af den iranske opposition.

Det er simpelt hen ikke acceptabelt, og vi mener, at der er grund til at minde regeringen om Folketingets dagsorden nr. D 17 af 14. november

1996, der klart pålægger regeringen at føre dialoger med grupperinger, der arbejder for demokrati og menneskerettigheder, hvilke man som sagt kan tvivle på at reformfløjen i virkeligheden gør.

Ligeledes beklager vi, at EU ikke, som man plejer, fremlagde en resolution ved FN's generalforsamling i år, og at man ej heller ved FN's Menneskerettighedskommission tidligere på året fik vedtaget EU's resolutionsforslag om den kritisable menneskerettighedssituation i Iran. Det er simpelt hen for ringe.

Vi vil derfor stærkt opfordre den danske regering til at arbejde for, at resolutionerne fremlægges og vedtages næste år.

Socialdemokraterne er medforslagsstillere til den fremsatte folketingsvedtagelse, idet vi lægger vægt på både dialogen med repræsentanterne for reformfløjen i den kamp, der foregår i Iran, og også med repræsentanter for den demokratiske opposition i og uden for Iran.

Søren Krarup (DF):

Der er jo i dag to totalitære verdensmagter, nemlig islam og socialismen. De minder om hinanden, og de er derfor også konkurrenter i indbyrdes strid.

Vil man beskrive dem i en teologisk eller religiøs sammenhæng, kan man sige, at de er begge lovreligioner, dvs. religioner eller absolutte ideologier, der vil frelse verden eller fuldkommengøre verden på grundlag af en lov, om hvis sandhed der ikke må tvivles.

Lovene er rigtignok forskellige. For islams vedkommende er det Koranen, der er hævet over debat, for socialismens vedkommende er det Karl Marx' lære om klassekampen og det klasseløse samfund.

De to love er forskellige, men de er ens i deres totale karakter, som derfor fører til en totalitær praksis, hvor magthaverne med alle midler og den bedste samvittighed ensretter samfundet og udrydder de vantro eller kontrarevolutionære.

Som bekendt hed marxismens ledende stat Sovjetunionen, der til verdens lykke brød sammen i 1989 og forsvandt endeligt i 1991. Islams ledende stat i nyere tid, eller den stat, der har startet den islamiske revolution, der bevidst søger at frembringe verdensrevolutionen, er jo Iran, hvor ayatollahen i 1979 fordrev shahens vestligt orienterede regime og oprettede det præstevælde, som vi siden med gru har set udfolde sig, og som har været en inspiration for andre islamiske partier og lande, der vil skabe et

tilsvarende lovreligiøst samfund styret efter shariaen.

Iran består, men er ikke mindre totalitært i dag end i 1980'erne, om end undertrykkelsen synes mindre blodig end dengang.

Socialismen består også, selv om den lykkeligtvis har været på tilbagegang i de to seneste tiår. Og nogle modstandsgrupper imod det iranske præstevælde er bestemt af socialismen og anklages altså også for terrorisme.

Hvordan vælger man så imellem pest og kolera? Hvordan skal vi i Danmark foretrække det ene for det andet?

Kl. 13.20

Det er dette spørgsmål, som denne forespørgselsdebat rejser, i hvert tilfælde hos os, som i antitotalitarismens navn siger nej til både den islamiske og socialistiske totalitarisme. Vi har ikke den fjerneste sympati for det iranske præstevælde; vi så det gerne styrtet, hellere i dag end i morgen. Men vi kan på den anden side ikke komme uden om, at det sidder på magten i Iran, og vi kan derfor heller ikke lukke øjnene for, at den danske regering kan være nødt til at have formelle statslige forbindelser med dette Iran; sådan er jo verdens bedrøvelige vilkår. Vi var helst fri, men da vi bliver nødt til at forholde os til realiteterne, vil vi ikke klandre regeringen for, at den har denne begrænsede, nødtvungne forbindelse med nutidens Iran.

Men ihukommende et ord, som jeg allerede har brugt i dag, nemlig Winston Churchills ord den 22. juni 1941, da Hitlertyskland angreb Sovjetunionen og den engelske premierminister i Underhuset bemærkede, at hvis Hitler angreb helvede, var han tilbøjelig til at lægge et godt ord ind for djævelen. Ihukommende dette usentimentale ord vil vi også sige, at hvis vi kan lade den ene djævel gøre det af med den anden, så vil vi være villige til også at støtte en socialistisk modstandsgruppe. Vi er stadig væk på det jordiskes relative plan; vi taler stadig væk om det mindste onde.

Vi har derfor intet at indvende imod regeringens realistiske politik, når blot grundlaget står klart: Frihedens og retssamfundets konsekvente nej til den totalitarisme, der i dag træder frem i to skikkelser:

Gitte Seeberg (KF):

Situationen i Iran er med jævne mellemrum oppe til debat her i Folketinget og i de fleste andre vestlige lande. Så det er både naturligt og ri-

meligt, at vi i dag diskuterer forholdene på ny. Så tak til SF for at rejse denne forespørgsel.

Menneskerettighedssituationen i Iran er under al kritik. Politiske fængslinger, umenneskelig og nedværdigende behandling, tortur, primitive straffe, et utal af dødsstraffe og grov diskrimination af kvinder hører med til dagligdagen i Iran. For ganske få uger siden blev en kvinde igen dømt til stening, en anden ung kvinde dømt til at få fjernet begge sine øjne. Afskyeligt og frastødende er det.

Men som udenrigsministeren påpegede det, er der trods alt sket fremskridt, siden Folketinget sidst, præcis for 6 år siden, beskæftigede sig med den iranske situation.

Hvis vi vurderer forholdene i Iran, er det meste af det, der foregår, naturligvis utilfredsstillende, men set i lyset af den konkrete udvikling i landet er der trods alt lyspunkter, som det er værd at hæfte sig ved.

Valget af Khatami som præsident i 1997 og hans genvalg i år 2001 tyder på, at de reformvillige kræfter har medvind i befolkningen, selv om præstestyret fortsat hælder til de gamle normer og dyder. Ikke at jeg vil betegne Khatami-styret som noget ideal, men alligevel et fremskridt i forhold til det gamle præstestyre. Præsidentens initiativer bliver oftest bremset af præsteskabet, der under navne som Vogternes Råd eller Formynderrådet skal godkende, hvad parlamentet end måtte vedtage. Det er selvfølgelig en karikatur af et demokrati.

Vi kan dog være svagt positive over for det folkelige mandat, præsident Khatami og hans reformvenlige støtter trods alt har fået. Men ingen skal være i tvivl om, at det fortsat er de formørkede ayatollaher, der besidder den egentlige magt. Således skal præstestyret, der er uden folkeligt mandat, også godkende de kandidater, der bliver opstillet.

Men derfor skal vi ikke give op. Og det var da positivt, at EU under det danske formandskab her i efteråret har fået etableret en slags menneskerettighedsdialog med det iranske styre. Det kan kun gå fremad, og uanset de interne magtforhold i Iran er der tilsyneladende en erkendelse af, at Iran, i det mindste af hensyn til landets forhold til omverdenen, er nødt til at justere sin kurs.

Som udenrigsministeren sagde det i sin besvarelse, er der sket visse fremskridt for kvindernes og de religiøse mindretals rettigheder, og den offentlige debat foregår nu også under friere former end før. Men der er fortsat lang tigen.

Retssystemet lider af uhyrlige mangler, og selv om de officielle myndigheder konsekvent benægter det, gennemføres der stadig væk dødsdomme i stort antal.

Kl. 13.25

Det skal også fremhæves, at piskning, stening og amputation fortsat florerer som en del af det almindeligt anvendte straffesystem. Så sent som i sidste uge rapporterede de internationale nyhedsbureauer om en dødsdom over en journalist, der åbenbart havde fornærmet præstestytet med nogle udtalelser, der blev anset for upassende.

Jeg er derfor glad for, at udenrigsministeren varslede, at det igen næste år vil blive aktuelt at søge vedtaget en resolution i FN's Menneskerettighedskommission, selv om det ikke lykkes EU-kredsen under det danske formandskab at opnå enighed om et EU-udspil. Vi må følge udviklingen nøje og arbejde på en positiv udvikling, men fortsat være kritiske over for de mange krænkelse af menneskerettigheder, der stadig er en del af den iranske hverdag.

Vi forudsætter i vores dialog, at løfterne om bedre menneskerettigheder ikke er noget, som kun iranerne lover ved møderne. Vi kræver, at der bliver sat handling bag ordene. En dialog med reformkræfterne og reformfløjene, som denne forespørgsel handler om, kan vi fra konservativ side fuldt ud tilslutte os. Det er vigtigt, at vi viser vores støtte til relevante reformkræfter i landet. Derfor vil jeg opfordre udenrigsministeren til løbende nøje at vurdere, hvem der i en sådan sammenhæng kan være relevant.

Det forslag til vedtagelse, som vi er medforlagsstillere til, støtter vi af gode grunde selvfølgelig selv.

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg vil gerne sige tak til udenrigsministeren for en udmærket redegørelse, som jeg i alt væsentligt er enig i.

Det forholder sig sådan, at vort forhold til Iran jo er præget af et grundlæggende dilemma. På den ene side er en helt utilfredsstillende situation på menneskerettighedsområdet, helt utilfredsstillende fremskridt på menneskerettighedsområdet, frastødende afstraffelsesformer og undertrykkelse.

Det hører med til billedet, at præsteskrabet jo ikke kun udøver politisk magt i Iran, men også sidder på store dele af den økonomiske magt. Der er her en sammenvævning af politisk og økonomisk magt samlet i præsteskrabet, som gør,

at økonomiske reformer måske er endnu vanskeligere end politiske reformer. Alt dette taler selvfølgelig for en meget kritisk holdning til Iran.

På den anden side er det i Iran så tydeligt, at der findes stærke reformkræfter, og at der i befolkningen er et ønske om at komme væk fra den nuværende situation. Det er bl.a. illustreret ved disse døgnstudentprotester, som jo er et interessant træk, som tydeligt markerer, at der i Iran er kræfter, som ønsker andre forhold end dem, der bydes i øjeblikket.

Vi skal altså afveje vort forhold til et land, hvor der på den ene side er undertrykkelse, frastødende afstraffelsesformer og almen undertrykkelse af menneskerettighederne, men på den anden side også stærke og tilsyneladende stærkere og stærkere reformkræfter. I den situation er det rigtige at indlede eller fastholde dialogen med regeringen og at forsøge at påvirke.

På dette grundlag kan jeg erklære mig enig med udenrigsministeren i hans redegørelse og også tilslutte mig det forslag til vedtagelse, som er fremsat.

Keld Albrechtsen (EL):

Den debat, som finder sted i dag, er vi glade for at SF har rejst, ikke mindst fordi vi har iagttaget noget, som vi i Enhedslisten faktisk opfattede som en ny linje over for det iranske regime. En mere venligtsindet linje, som den nye danske regering var slået ind på.

Kl. 13.30

Nu har jeg så lyttet godt til ministerens tale i dag, og der strammer han måske noget op på det. Men vi mener, man går for vidt med hensyn til indrømmelser til regimet uden at have tilstrækkelig med fremskridt til at kunne dokumentere, at det er berettiget.

Det er derfor, vi er medforlagsstillere til det forslag til vedtagelse, fru Anne Grete Holmsgaard var på talerstolen og fremsatte. Vi ønsker altså en noget skarpere kurs end den, regeringen er slået ind på. Når man forsøger på at opbygge en argumentation om en angivelig reformvenlig præsident, må man altså sige, at det desværre ikke er mange resultater, der er nået. Jeg lagde mærke til, at udenrigsministeren havde den forhåbning, at antallet af henrettelser var faldende i år, men jeg er ikke sikker på, at det helt holder vand. Jeg har faktisk den bekymring, at det i virkeligheden går den anden vej.

Bare i sidste uge faldt der en dødsdom over en akademiker, der havde formastet sig til at si-

ge, at han ikke ville følge præstestyrets love blindt og ukritisk, og så blev han dømt til døden. Det anser jeg altså ikke for at være et signal om en kraftig forbedring. Det anser jeg faktisk for at være et signal om, at det står stort set lige så slemt til, som det har gjort hele tiden.

Derfor vil jeg altså opfordre regeringen meget til at støtte det forslag, som SF og Enhedslisten har fremsat, for det er altså et mere præcist og bedre forslag, der trækker nogle linjer for, hvor langt man kan gå i forhold til et regime, hvis det fortsat ikke viser nogen skridt i den rigtige retning, skridt med substans. Det mangler vi altså stadig væk at få leveret.

Så havde hr. Søren Krarup nogle besynderlige betragtninger om socialismens natur og lignende. Jeg vil gerne understrege, at vi i Enhedslisten er modstandere af totalitære styre, hvad enten de smykker sig med kristne eller islamiske eller socialistiske gevandter. Og alle tre typer kendes historisk, også kristne. Det tror jeg hr. Søren Krarup vil blive nødsaget til at indrømme. Alle disse ideologier er blevet brugt og misbrugt til at smykke diktaturer med. Det er der ingen undskyldning for, heller ikke hvis det gøres i socialismens navn. Det skal socialismen heller ikke misbruges til. Men vi er altså imod det.

Vi er imod det med samme styrke, hvad enten det er Irak, eller det er Iran. Jeg har jo lagt mærke til, at dér er der altså forskellige standarder fra dansk side, fra USA's side, fra EU's side, afhængigt af, hvad det er for et regime, og hvilke interesser man p.t. har i forhold til det pågældende regime. Med hensyn til Iran har man altså visse strategiske interesser i som en del af den globale alliance under ledelse af præsident Bush at have Iran med i folden, og så bliver man lidt slappere i koderne. Det synes vi i Enhedslisten ikke er ordentligt.

Derfor vil vi opfordre ministeren til en skrapere kurs. Det har vi været med til at fremsætte forslag til vedtagelse om. Vi håber, at det giver stof til eftertanke i hvert fald hos ministeren, især hvis ministeren må erkende, at de oplysninger, han er fremkommet med om antallet af henrettelser osv., måske viser sig i virkeligheden at være alt for optimistiske.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Det er naturligvis hr. Keld Albrechtsens kirkehistoriske eller teologiske betragtninger, der kalder mig frem. Jeg ved ikke, hvad han bygger talen på, når han taler om kristen totalitær stats-

magt. Jeg går ud fra, at det er den katolske kirke, og jeg kan for så vidt godt være enig med ham i, at den katolske kirke havde en også totalitær karakter, selv om den som bekendt var i stand til at fostre en Martin Luther, der gjorde op med det.

Kl. 13.35

Jeg vil kun sige ganske konkluderende og sammenfattende, at kristendommen er opgjort med enhver totalitarisme. Det ved jeg ikke om hr. Albrechtsen forstår, men det er ikke desto mindre tilfældet. Han kunne bl.a. begynde med at studere Martin Luthers opgør med Thomas Münzer. Thomas Münzer, der er en af de første socialistiske teoretikere, og som har som sin konsekvente modstander Martin Luther, fordi han netop er modstander af en hellighed i det verdslige, dvs. af det totalitære, som også socialismen repræsenterer.

Første næstformand (Svend Auken):

Det skal hr. Keld Albrechtsen selvfølgelig kunne svare på. Hvis ikke det var så interessant, ville jeg nok have stoppet diskussionen for længe siden.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg takker formanden for lejligheden til kort at svare.

Det, jeg bare stilfærdigt forsøgte at gøre opmærksom på, var, at der begås forbrydelser, og det er sket i historisk etablerede diktaturer under alle ideologiernes bannere. De er blevet misbrugt alle sammen. Socialismen er blevet misbrugt, kristendommen er blevet misbrugt, Franco lod præster velsigne kanonerne osv. Vi kender alle sammen disse ting.

Det er der ingen undskyldning for, ligegyldigt hvilken ideologi det er, heller ikke hvis det er kristendommen, heller ikke hvis det er Calvin, heller ikke hvis det er Oliver Cromwell, som var i den protestantiske kirke, så vidt jeg husker, eller i den puritanske kirke. Så det findes alle steder, og det er noget, vi er modstandere af, uanset hvor det er.

Men forskellen mellem Dansk Folkeparti og Enhedslisten er, at vi også er modstandere af det, hvis det gøres i kristendommens navn.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Jeg undskylder, at jeg kommer igen, for det er jo noget, der kan blive meget omfattende. Det er kun en enkelt bemærkning. Jeg kan kun sige, at

jeg jo burde have haft hr. Keld Albrechtsen i konfirmandundervisningen, for hans uvidenhed er ganske fantastisk.

Må jeg sige ganske kort og afsluttende: Kristendom er ingen ideologi, og hvis man tror det, er det, fordi man ikke ved, hvad man taler om.

Jeg vil lige sige med hensyn til Oliver Cromwell, som jeg virkelig vil anbefale hr. Keld Albrechtsen at studere, at det er fuldstændig misvisende at kalde ham for en ideolog. Han var puritaner, og han forsøgte ganske vist en slags lovreligiøsitet, men den var alligevel væsensforskellig fra enhver ideologi som f.eks. den socialistiske.

Jeg lover, at det skal være afslutningen fra min side.

Første næstformand (Svend Auken):

Så får hr. Keld Albrechtsen det sidste ord. Derefter vender vi tilbage til både emnet og ordfører-rækken.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg kan bare sige til hr. Søren Krarup, at jeg tror, at han nok må gøre sig klart, at hvis jeg havde været i den situation, at jeg havde kunnet modtage denne konfirmandundervisning, var jeg blevet en meget besværlig elev.

Jann Sjørnsen (KRF):

Så er det, man spørger sig selv, om det kun gælder konfirmandundervisningen for hr. Keld Albrechtsens vedkommende, men lad det nu være.

Jeg vil først og fremmest godt takke SF for at have rejst denne forespørgselsdebat, og jeg vil også godt sige tak til udenrigsministeren for besvarelsen. Jeg vil sige, at på mange måder dækkede besvarelsen udmærket også de holdninger, der gør sig gældende fra Kristeligt Folkepartis side i forhold til Iran.

Der skal ikke være nogen tvivl om, at præstestyret i Iran er under al kritik, selv om der også findes reformvenlige kræfter i landet, og indsættelsen af præsident Khatami og genvalget af ham kan selvfølgelig godt udlægges, som om der er en reformproces i gang, sådan som udenrigsministeren også gjorde det.

Jeg synes måske, at den del af udenrigsministerens tale og beskrivelsen af de reformvenlige kræfter fik lige vel meget plads i forhold til, hvordan situationen rent faktisk er i Iran, for uanset de reformvenlige kræfter – det sagde udenrigsministeren også – hjælper det jo ikke så

synderlig meget, når man tænker på, at det er præsteskabet, der til syvende og sidst har det afgørende ord at skulle have sagt. Og det ord er ikke noget godt ord.

Man kan ud fra enhver betragtning i forhold til både demokrati og menneskerettigheder rette en sønderlemmende kritik mod Iran. Det, der sker i det land, overstiger langt det, som vi bare kan gøre os forestillinger om kunne være virkelighed i Danmark.

Det gælder med hensyn til retssystemet med tilfældige rettergange, stening, piskning, dødsdomme, tortur osv., som det blev nævnt, og den diskrimination, der foregår især over for kvinder, men også over for andre grupper i det iranske samfund.

Kl. 13.40

Derfor må man sige, hvis man skal komme med et overordnet syn på Iran og situationen dér, at det ikke er noget kønt syn. Det, der sker i det land, er stærkt kritisabelt.

I den sammenhæng vil jeg også sige, at jeg er enig med de ordførere, der også tidligere i debatten har beklaget, at det ikke er lykkedes at få vedtaget resolutioner i forhold til Iran både i Menneskerettighedskommissionen i Genève og i forbindelse med FN's generalforsamling, og jeg mener, det er meget vigtigt, at der i forbindelse med sammentræderne i de pågældende fora næste år bliver vedtaget resolutioner mod Iran, også på dansk initiativ.

Man kan selvfølgelig – menneskerettighedssituationen i Iran taget i betragtning – vælge helt at afskrive styret og en dialog med styret. Det mener jeg ikke at vi skal gøre på nuværende tidspunkt.

Jeg mener også, det er enormt vigtigt, når man som EU har lagt op til en handels- og samarbejdsaftale med Iran, at man gør den betinget af, at der parallelt med handelspolitiske initiativer også føres en politisk dialog.

Jeg mærkede mig i den forbindelse udenrigsministerens ord om, at hvis den politiske dialog ikke umiddelbart bær frugt, altså førte til konkrete handlinger og ikke bare holdningsudvekslinger, måtte det selvfølgelig også få betydning for handelssamarbejdet. Det mener jeg er enormt vigtigt. Ellers har det jo ikke nogen konsekvens i forhold til, hvad der kunne blive vedtaget af FN's Menneskerettighedskommission og generalforsamlingen siden hen, hvis vi alligevel bare handler og snakker med iranerne.

Derfor finder jeg det vigtigt at holde udenrigsministeren fast på netop den del af hans tale,

for man kommer ikke uden om, at den handels- og samarbejdsaftale, der er lagt op til fra EU's side med Iran, er at betræde nye veje i forhold til Iran, og jeg vil også sige, at det faktisk er en forholdsvist farlig vej i forhold til den menneskeret-tighedssituation, der er. Derfor skal netop den aftale følges meget nøje.

Der skal selvfølgelig være dialog med især de reformvenlige kræfter, og jeg er enig i den tyngde, som udenrigsministeren her giver de reformvenlige kræfter i Iran.

Situationen er i dag en anden, end den var, da vi sidst – jeg kan dårligt sige vi, for jeg var ikke medlem af Folketinget dengang, men i forhold til, da Folketinget sidst havde en debat om Iran, nemlig i 1996, fordi der nu er kræfter i Iran, som det er vigtigt at have en dialog med.

Jeg synes, det er rigtigt, at hovedtyngden i dialogen bliver lagt dér, hvilket jeg også forstod var regeringens opfattelse.

Vi kan selvfølgelig støtte det forslag til vedtagelse, der er fremsat af flere partier, herunder bl.a. altså Kristeligt Folkeparti.

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Jeg vil godt takke for den brede tilslutning til redegørelsen og til regeringens politik over for Iran. Jeg vil også godt takke for den enighed, der er i det danske Folketing om at afvise det, der foregår i Iran. Det er fuldstændig uacceptabelt, hvad der foregår. Det fremgår forhåbentlig også af min tale.

Det er uacceptabelt, at et ikkefolkevalgt, reaktionært præstestyre sidder og underkender de folkevalgte repræsentanter, som har 70 pct. af stemmerne bag sig, deres repræsentanters lovgivning, sådan som vi også ser kampen stå lige nu.

Vi kan i den situation så vælge to veje. Den ene vej fører hen til en blindvej, hvor vi afviser at have mere med dem at gøre – bom, bommen ned, vejen er lukket. Det betyder så, at Iran er et lukket samfund, hvor uhyrlighederne kan vokse, og hvor det kan blive mere og mere sort og mere og mere trist og mere og mere håbløst.

Den anden vej er at prøve at se den åbning, der er, og komme ind gennem den åbning, og via den åbning at få udviklet den spirende frihed, der trods alt også er. Hr. Niels Helveg Petersen nævnte jo studenterdemonstrationerne, som trods alt har fundet sted til fordel for en mere liberal professor. Så det har trods alt fundet sted og kan altså finde sted.

Hvordan åbner man normalt? Normalt åbner man jo gennem kontakter – og nok så meget økonomiske kontakter, idet vi jo har den opfattelse, at en liberaliseret økonomi før eller siden fører til en liberaliseret politik.

Nu var der en stor åndelig diskussion før omkring kristendom osv. Jeg vil så også prøve at komme lidt ind, ikke på kristendommen, men på en åndelig diskussion, på en historisk diskussion, og sige, at det, der præcis betød udvikling mod demokrati i Europa, hvis vi går tilbage til 1700-tallet – og vi er jo på mange måder tilbage i 1700-tallet, når vi taler om Irans optræden i dag – jo var åbningen af økonomien, som førte til, at man var nødt til i kraft af de mere liberale handelsforhold og forhåbningerne om at skabe nogle bedre økonomier at gennemføre et retssamfund, for ellers kunne man ikke få nogen til at investere. Så handel og retssamfund og derefter demokratiudvikling gik skridt for skridt.

Kl. 13.45

Det er ikke sikkert, at man fra den ene dag til den anden kan nå det resultat, det tog jo også et stykke tid i 1700-tallet og frem gennem 1800-tallet, før man nåede til det. Vi fik jo først grundloven i 1849, men det er den proces, der altså hver gang har vist sig at være den rigtige.

Det er så den, vi håber på for at få stoppet uhyrlighederne, fordi vi jo altså kan konstatere, at 70-78 pct. af befolkningen står for den linje. Klart totalitære regimer, som hr. Søren Krarup var inde på, er også i stand til at holde 78 pct. af befolkningen nede, det har man jo også set. Men der har vi altså valgt at sige, hvis vi nu siger parallelitet, at vi ikke siger økonomi først og så måske menneskerettigheder siden, vi siger præcis parallelitet, parallelitet mellem de økonomiske aftaler og samhandel og menneskerettighedsdialog og politiske resultater.

Derfor kan vi jo også se, om vi får konkrete resultater, og det er jo det, vi vil vurdere, inden vi skal i gang med FN's Menneskerettighedskommission til foråret. Der må jeg bare lige advare og sige, at denne Menneskerettighedskommission jo ikke er en, som hele tiden slås allermest for menneskerettighederne, og derfor skal man jo gøre sig nogle overvejelser om, hvad det er, man indskiber sig i. Derfor sagde jeg meget bevidst i min tale »søge at skabe flertal«. For at smække et resolutionsforslag på et bord, hvor det bliver underkendt, er det samme som en frifindelse. Derfor skal man meget nøje overveje, hvad det er, man går ind i, men det, der er vores opgave, er at søge at skabe et flertal for den. Men det er

ikke så let. Titlen FN's Menneskerettighedskommission er god, en dejlig titel, men den har altså meget tit ikke støttet det, vi opfatter som en nødvendig støtte til menneskerettighederne.

Men vi skal prøve. Den danske regering ville gerne have det prøvet under FN's samling her i efteråret, men der var altså et flertal i EU, som ønskede at sige, lad os nu give dialogen en chance, før vi fordømmer dem, vi har dialog med. Det kan der jo også være ræson i.

Så jeg er glad for den enighed, der er i afvisningen af det reaktionære præstestyre, den enighed, vi har om at blotlægge alt, hvad der foregår af uhyrligheder derovre. Denne barske diskussion om antallet af henrettelser siger jo også noget om, hvor forfærdelige forholdene er. Politikens tal i dag kan jeg ikke få verificeret, men det er jo ikke for at bagatellisere situationen. Jeg kan kun sige, at det tal, jeg har, er 90, det er det, der er verificeret, og det er mindre end i 2001. Men det er jo en uhyrlig diskussion, det er 90 for meget, og det er fuldstændig uacceptabelt.

Vi skal derfor arbejde med reformkræfterne. Det Danske Center for Menneskerettigheder har f.eks. samarbejde i gang med Irans islamiske menneskerettighedskommission, det startede i fjor, det er også en åbning ind. Vi skal have et samarbejde med reformkræfterne, og der er forhåbentlig flere reformkræfter i deres parlament derovre.

Ud over reformisterne, som vi kender, der har det store flertal, er der også religiøse og etniske grupperinger, man kan se på. De tilhører ikke nogen af de to store blokke, men de har overvejende reformsympatier. Der er også demokrater uden for Iran, som man, når det er relevant, kan have kontakt med. MKO er på terrorlisten, men som jeg sagde før, er NCRI ikke på terrorlisten, men der er ikke nogen andre EU-lande, der har kontakt med NCRI på regeringsniveau.

Men man må vurdere: Hvor er det relevant at lægge sit samarbejde? Hvor er det relevant at søge at få indflydelsen styrket? Min vurdering er lige nu, når vi er gået i gang med det arbejde, at vi må prøve at styrke kræfterne inde i Iran og diagnosticere: Hvor er de kræfter? Hvem kan støttes? Og det er det, jeg har givet nogle eksempler på her.

Det drejer sig jo om, som hr. Søren Krarup udtrykte det, frihedens og retssamfundets konsekvente nej, og dette konsekvente nej skal ikke druknes. Det er derfor, den danske regering, da man i foråret diskuterede at lave en handels- og samarbejdsaftale med Iran, insisterede på, at

den skulle kobles sammen med en menneskerettighedsdialog og en politisk dialog, ellers ville vi ikke acceptere den. Det betød, at sagen gik om, og det endte så med, at der kom det nye forslag, hvor det var kombineret.

Det er meget vigtigt med paralleliteten, og den fremgår jo også af forslaget til vedtagelse. Der står jo i den første pind: »forudsætter fremskridt i reformprocessen«, anden pind: »arbejder for konkrete resultater af menneskerettighedsdialogen«, tredje pind: »skal sikre, at de økonomiske forbindelser sker parallelt med fremskridt i det politiske samarbejde«. Og det er også på områder som ikkespredning af masseødelæggelsesvåben; det er, at Iran ikke skal spille den negative rolle i konflikten i Mellemøsten, som tilfældet har været med støtte til Hizbollah; og det er menneskerettighederne. Det er en styrkelse af reformprocessen, som skal ske igennem dialog og kontakter med repræsentanter for reformfløjene og relevante repræsentanter for oppositionen.

Kl. 13.50

Så derfor føler jeg faktisk, at vi nu prøver at give Iran den chance, som reformkræfterne og oppositionsgrupperne imod de ikkefolkevalgte har krav på at vi prøver, og prøver metoden med at udnytte en åbning og derved se, om vi kan skabe en liberalisering og bedre vilkår.

Som jeg sagde, skal vi altså også have resultater, og vi skal se resultater, og det skal ikke vare for længe, hvis den økonomiske aftale skal fastholdes.

Så jeg føler ikke, som hr. Keld Albrechtsen udtrykker det, at vi er gået for vidt med indrømmelser tidligere. Tværtimod var det jo altså som sagt den danske regering, som forhindrede, at der blev givet indrømmelser, uden at der samtidig opnåedes resultater på menneskerettighedsområdet.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg synes, at ministeren gav et lidt forkert billede af debatten i sin indledning, hvor han sagde, at der var to muligheder: enten havde man dialogen, eller også smækkede man døren i og lod bare Iran køre ned ad slisken. Det er jo ikke de to alternativer, der ligger i diskussionen her i dag.

Det, vi har haft en debat om, er jo helt præcis den dialog, der er – hvor går grænserne for den, hvilke krav skal stilles? – og det, vi har lagt vægt på, og det er derfor, vi er medforslagsstillere til det forslag, fru Anne Grete Holmsgaard frem-

satte, er, at der bør være nogle præcise krav, således at det ikke ender med en glidebane, og således at det ikke ender med, at præsteregimet trækker os rundt i manegen, uden at der opnås fremskridt. Efter min opfattelse er det dér, debatten står.

(Kort bemærkning).

Anne Grete Holmsgaard (SF):

Jeg vil godt sige, at jeg var glad for, at udenrigsministeren understregede det, der står i den sidste pind i vedtagelsen fra regeringen m.fl., om, at relevante repræsentanter fra oppositionen også er demokratiske kræfter *uden for* Iran, altså ikke kun i Iran.

Jeg var også glad for, at ministeren gentog, at NCRI ikke er på terrorlisten, men jeg synes, at det ville være godt, og for os er det i hvert tilfælde vigtigt, at få en præcisering af, at hermed er det også klart, at demokratiske kræfter i NCRI ikke er dømt ude i den del af dialogen, der handler om dialog med demokratiske kræfter uden for Iran.

Første næstformand (Svend Auken):

Så er det udenrigsministeren, og der skal være mere ro i salen.

(Kort bemærkning).

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

Det behøver der såmænd ikke, for det bliver ganske kort.

Demokratiske kræfter er aldrig dømt ude, uanset hvor de er i verden.

Første næstformand (Svend Auken):

Så går vi til anden runde. Ordføreren for forespørgerne, fru Anne Grete Holmsgaard.

Anne Grete Holmsgaard (SF):

Jeg vil gerne sige tak til både udenrigsministeren og til ordførerne.

Jeg synes, der er grund til at samle lidt op.

Det er helt tydeligt, at der er en bred holdning, hvor man siger: Ja, vi skal nu prøve med den åbning, der er ...

Første næstformand (Svend Auken):

Jeg er nødt til at indskærpe over for medlemmerne, at man skal være betydelig mere stille. Det må være sådan, at i det mindste jeg kan høre, hvad ordføreren siger, så der skal være tavshed nu.

Anne Grete Holmsgaard (SF):

Jeg synes, at jeg kan konstatere en bred enighed om, at der skal køres med to midler i dialogprocessen.

Kl. 13.55

Det ene er en dialog med demokratiske kræfter i Iran og demokratiske kræfter uden for Iran. Det andet er, at man hele tiden fastholder presset, således at man på ingen måde tilkendegiver, at man vil acceptere krænkelse af menneskerettighederne, og at man nøje monitorerer, så man også er i stand til at se, om der rent faktisk er fremskridt i den proces, og dermed også er i stand til på det grundlag inden for overskuelig tid at sige, om man vil føre dialogen videre, fordi man tror på og kan se, at den rent faktisk fører til det, man ønsker med den, eller om man bliver nødt til at standse den.

I den forbindelse vil jeg gerne trække det frem, som udenrigsministeren selv sagde, og som også hr. Niels Helveg Petersen kom ind på i sit ordførerindlæg, at situationen jo er den, at præstestyret ikke kun har den politiske magt, præstestyret har faktisk også en meget stor økonomisk magt. Og det betyder jo, at det alt andet lige er meget vanskeligt at føre en dialog, der fører til resultater, fordi præstestyret har formået at komme frem til denne her situation, hvor de altså sidder med den reelle magt på to sider og dermed faktisk har i deres magt at misbruge dialogen, hvis de ønsker det.

Noget af det forfærdeligste, der kunne ske, er, hvis vi fører en dialog, som vi gerne vil føre, at det positive mulige udkomme af den bliver fuldstændig overrulet af et misbrug fra præsteskabets side. Derfor synes vi, det er fantastisk vigtigt, at der er enighed herinde om, at man også må fortsætte det pres, der kommer udefra.

Vi er meget klar over, som udenrigsministeren sagde under en sidste redegørelse her, at FN's Menneskerettighedskommission jo ikke nødvendigvis altid er let at have med at gøre, fordi der i den også sidder lande, som er dybt udemokratiske. Så det, vi lægger vægt på, er, at udenrigsministeren sagde, at Danmark vil søge at opnå et flertal.

Jeg vil sige, at hvis det nu skulle mislykkes, bl.a. på grund af de meget udemokratiske lande, der også sidder i Menneskerettighedskommissionen, er det i hvert tilfælde vores håb, at Danmark på anden vis vil arbejde meget stærkt for at fastholde en stærk kritik, sådan at det her ikke bliver en ubalanceret gang, hvor kritikken bliver så nedtonet, at dialogen i virkeligheden ikke gi-

ver nogen mening og faktisk ikke har nogen chance for at føre til nogen resultater.

Med de præciseringer, udenrigsministeren kom med i sidste omgang, hvor jeg helt klart opfatter det sådan, at demokratiske kræfter i NCRI ikke er dømt ude i en fortsat dialog, og at vi lægger vægt på at forstå det her som et spørgsmål om, at dialogen ikke alene skal føres i Iran og selvfølgelig må have vægt dér, men også med de kræfter, der er uden for Iran, så kan jeg sige, at SF kan stemme for det af et bredt flertal fremsatte forslag til vedtagelse.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag til vedtagelse nr. V 17 af Troels Lund Poulsen (V), Jeppe Kofod (S), Søren Krarup (DF), Gitte Seeberg (KF), Niels Helveg Petersen (RV) og Jann Sjursen (KRF) (se side 1272) vedtoges med 102 stemmer (V, S, DF, KF, SF, RV og KRF); 1 (EL) stemte hverken for eller imod.

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag til vedtagelse nr. V 16 af Anne Grete Holmsgaard (SF) og Keld Albrechtsen (EL).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

8) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 30:

Forslag til folketingsbeslutning om tiltrædelse af Euro-Middelhavs-associeringsaftalen mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater på den ene side og Den Arabiske Republik Egypten på den anden side.

Af udenrigsministeren (Per Stig Møller).
(Fremsat 7/11 2002).

Forslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Thor Gunnar Kofoed (V):

Som sagt er B 30 en af de mange associeringsaftaler, EU laver med de lande, De Europæiske Fællesskaber grænser op til, og i dette tilfælde er det Den Arabiske Republik Egypten. Derfor er det for Venstre og De Konservative vigtigt, at vi får vedtaget denne aftale, der jo omhandler forhold som politisk dialog, frie varebevægelser, etablering og levering af tjenesteydelser og kapitalbevægelighed, økonomiske samarbejder og dialog og samarbejde om sociale anliggender, finansielt samarbejde og institutionelle anliggender.

Det er meget vigtigt, at vi får denne aftale vedtaget, selv om der kan være visse ting, der kan være uenighed om. Men hvis man ikke har dialogen, kan man ikke opnå fremskridt. Derfor vil jeg på Venstres og De Konservatives vegne stærkt anbefale, at vi stemmer for B 30.

Jacob Buksti (S):

Jeg skal blot tilkendegive, at Socialdemokratiet i lighed med, hvad der har været tilfældet ved andre EU-Middelhavs-associeringsaftaler, kan støtte forslaget, og jeg skal samtidig hilse fra den radikale ordfører og sige, at det også gælder Det Radikale Venstre.

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Jeg skal blot på Dansk Folkepartis vegne meddele, at vi kan tiltræde og støtte forslaget.

Første næstformand (Svend Auken):

Op så er det fru Helle Sjelle.

Nej, det er fru Anne Grete Holmsgaard, der er opført som ordfører for SF i den sag, der i øjeblikket er på dagsordenen.

Fru Anne Grete Holmsgaard er til stede, så fru Anne Grete Holmsgaard får ordet nu.

Ja, undskyld, men det går så hurtigt, at det er svært for ældre mennesker at følge med.

Anne Grete Holmsgaard (SF):

Det sidste vil jeg gerne have strøget i referatet.

Jeg vil gerne sige på SF's vegne, at vi kan tilslutte os forslaget.

Keld Albrechtsen (EL):

I den her associeringsaftale står jo den passage, som også er almindelig i de øvrige associeringsaftaler og alle middelhavsaftalerne, nemlig at landene skal overholde menneskerettighederne og de demokratiske principper. Og så står der, at en manglende overholdelse af aftalens væsentli-